

Styv fingerört *Potentilla recta* (så gott som) ny för Dalarna

Tomas Ljung

Sommaren 2001 utförde jag en uppföljningsinventering av de artrika vägkanter som Vägverket åtagit sig sköta med sikte på ökad biologisk mångfald. Arbetet är beskrivet i Trollius nr 21. Mot slutet av årets hetaste dag den åttonde juli befann jag mig i Rättvik. I valet mellan att fara hem och duscha eller att bli klar med trakten beslöt jag mig sammanbitet att lite snabbt kolla av riksväg 70:s skärning vid Vikarbyn, där jag tidigare noterat en del färgkulla och kungsljus. Vid förbi-passagen längs riksvägen insåg jag direkt att här tarvas en detaljkoll. Flera växter skymtade som inte lät sig examineras i flykten.

De branta vägslänterna går inte att nå från stora vägen, utan måste angripas uppifrån villaområdet vid Kalkbackarna. Redan uppe vid randen av slänten möttes jag av blommande myskmalva *Malva moschata*, måhända på rymmen från någon närbelägen tomt. Närmast därefter fångades min uppmärksamhet av flera bestånd av jättelika umbellater nere i skärningen, med grova fårade stammar och gulgröna blommor. Något ex hade lyckligtvis halvmogna frukter, så jag blev snabbt befriad från misstanken att ha hittat någon afrikansk savannkvanne, en illusion vars sannolikhet eftermiddagshettan påtagligt förstärkte. Det var vanlig palsternacka *Pastinacia sativa*, fast de största exemplar jag nånsin sett.

Nästa tecken på annalkande värmeslag utgjordes av ett vidsträckt bestånd av en för mig alldeles obekant fingerört. Den var reslig och potent och blommade för fullt och skänkte grässlänten en mystisk blekgul skiftning. De stora blommorna hade en mycket speciell ljus färg, som jag inte kunde associera till någon bekant art. Mossbergs flora (som aldrig bör saknas) skingrade frågetecknen. Jag stod inför Dalarnas första kända population av styv fingerört.

Styv fingerört (tidigare stor fingerört) *Potentilla recta* (tidigare *P. sulphurea* eller *P. pilosa*), är näst tok vår största *Potentilla*-art. Dess växtsätt påminner mest om finsk eller tysk fingerört, men den är större och saknar vegetativa skott vid stjälkbasen. De uppemot 60 cm höga, håriga och styvt upprätta stjälkarna bär fem- eller sjufingrade blad på

långa skaft. De femtaliga blommorna är samlade i knippen i plantans topp och är ca 25 mm vida med gul färg och trettio ståndare. Artens färgvariation tycks ligga mycket nära ölandstokens, med ett spektrum från rent vitt över gröngult till smörgult, där den nu aktuella blekt svavelgula nyansen förefaller vara den vanligaste i Skandinavien.

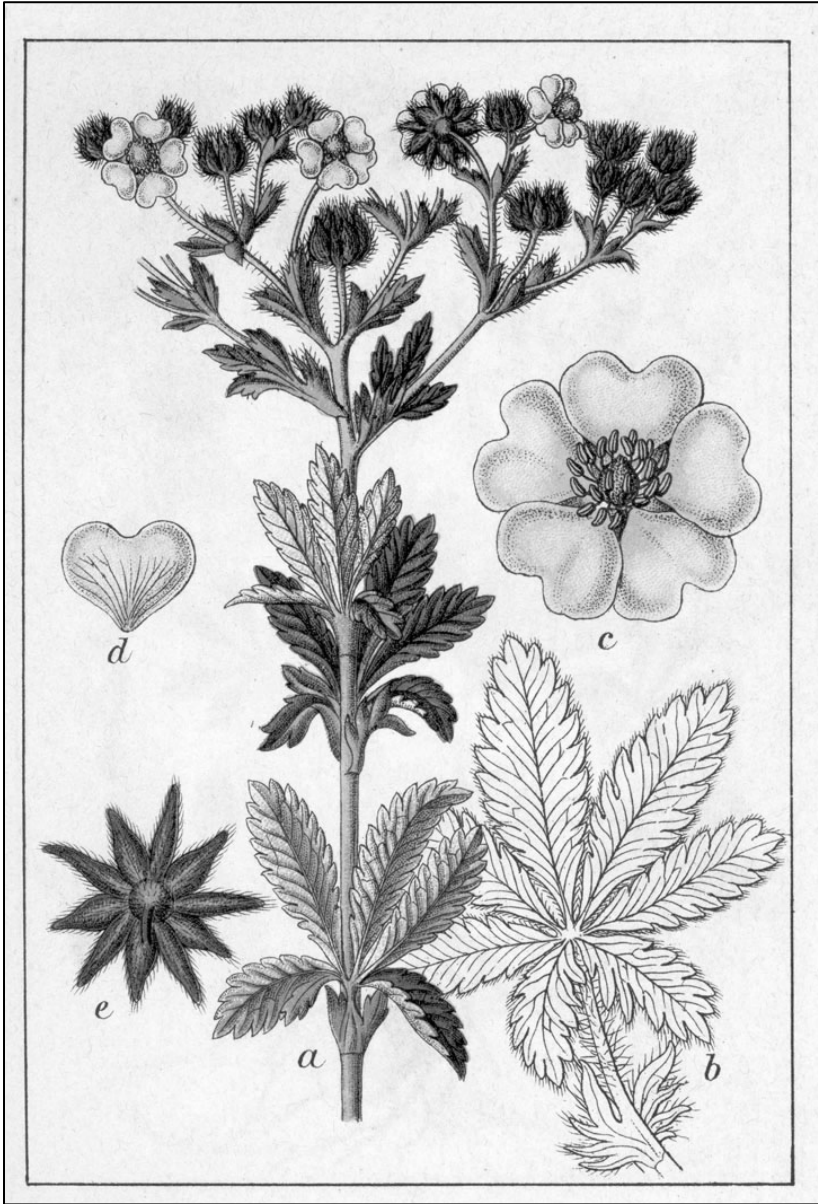
Styv fingerört hör Gamla Världen till. Den förekommer i större delen av Europa men saknas längs atlantkusten. Utbredningen sträcker sig från England och Katalonien till Ural och Kaukasus med ströförekomster vidare inåt Asien. Till Sverige tycks den ha kommit redan under första hälften av 1800-talet, då den odlades i Uppsala gamla botaniska trädgård. Därifrån förvildades den inom Uppsala redan på 1860-talet och påträffades ungefär samtidigt spontan i Skåne. Idag är den styva fingerörten känd från ett hundratal platser i Sverige, från Skåne till Hälsingland och nu alltså även i Dalarna. Oftast uppträder arten tillfälligt på skräpmarker, banvallar eller som i Vikarbyn i vägkanter.

Potentilla recta har iakttagits i Dalarna en gång tidigare, då lektor Gunnar Björkman 1952 fann arten i en gräsmatta vid Domargatan i Ludvika. Sannolikt hade den helt tillfälligt inkommit med gräsfrö. Inga senare uppgifter om arten har försports från vårt landskap.

I Vikarbyn växer den styva fingerörten i en hög och brant sydvänd vägskärning, i torra partier på i övrigt växelfuktig och kalkrik moränmark. Vegetationen utgörs av delvis insått, delvis spontant inspritt gräs där rödven, hårdsvingel och rödklöver dominerar. I övrigt förekommer här fjällgröe, malört, ängshaverrot, palsternacka, färgkulla, kungsljus, rödklint och sallatsfibbla. I friskare och fuktigare partier intill överväger fortfarande högväxta ohävdsarter som kvickrot, älggräs, lupin, stormåra etc. Förekomsten har under åren 2001-05 ägt en ganska oförändrad omfattning, med många hundra exemplar längs ca 50 m sträcka.

Hur den stora fingerörten kommer in och sprids idag är osäkert, då den inte tycks förekomma i odling i vårt land. Uppenbart föredrar den torrare mark och verkar trots sin storlek vara konkurrenssvag. Vad vi för Vikarbypopulationens vidkommande får hoppas, är att Vägverkets föredömliga skötsel, med slåtter i slutet av juli och bortforsling av avslaget material, fortsätter som hittills och att den konkurrenssvaga floran får möjlighet att fortsätta breda ut sig.

Det är i alla händelser ett odelat nöje att få hälsa den ståtliga *Potentilla recta* välkommen i vår dalafloa.

Styx fingerört *Potentilla recta*